

Vlaams
Parlement

ingediend op **609** (2015-2016) – Nr. 1
8 januari 2016 (2015-2016)

Verslag van de gedachtewisseling

namens de Commissie voor Welzijn, Volksgezondheid en Gezin
uitgebracht door Lorin Parys en Katrien Schryvers

over de screening bij pleegzorg
van niet-begeleide minderjarige vluchtelingen

Samenstelling van de Commissie voor Welzijn, Volksgezondheid en Gezin:

Voorzitter: Bart Van Malderen.

Vaste leden:

Caroline Croo, Danielle Godderis-T'Jonck, Lies Jans, Lorin Parys, Peter Persyn, Tine van der Vloet;
Griet Coppé, Cindy Franssen, Vera Jans, Katrien Schryvers;
Freya Saeys, Martine Taelman;
Freya Van den Bossche, Bart Van Malderen;
Elke Van den Brandt.

Plaatsvervangers:

Björn Anseeuw, Vera Celis, Cathy Coudyser, Koen Daniëls, Ingeborg De Meulemeester, Manuela Van Werde;
Sonja Claes, Dirk de Kort, Kathleen Helsen, Tinne Rombouts;
Jo De Ro, Emmily Talpe;
Jan Bertels, Ingrid Lieten;
Elisabeth Meuleman.

Toegevoegde leden:

Ortwin Depoortere.

INHOUD

I.	Uiteenzetting door Els Van Achter, coördinator Partners in Pleegzorg – Situering en voorstelling	4
1.	Pleegzorgvormen	4
2.	Projectpartners	5
3.	Samenwerkingsverbanden	5
4.	Troeven en valkuilen	5
II.	Uiteenzetting door Niels Heselmans, communicatieverantwoordelijke Partners in Pleegzorg – Communicatie.....	5
1.	Opstartfase	5
2.	Verwelkoming.....	6
3.	Eerste tussenpunt	6
4.	Tweede tussenpunt	6
5.	Derde tussenpunt	6
6.	Opmerkelijke factoren	7
III.	Uiteenzetting door Karl Brabants, medewerker selectieteam Pleegzorg Oost-Vlaanderen – Screening en matching.....	7
1.	Principes.....	7
2.	Traject.....	7
3.	Competenties van de pleegouders.....	8
4.	Profiel voor matching.....	9
5.	Begeleiding	9
IV.	Vragen van de leden	10

Op dinsdag 8 december 2015 hield de Commissie voor Welzijn, Volksgezondheid en Gezin een gedachtewisseling over de screening bij pleegzorg van niet-begeleide minderjarige vluchtelingen.

Aan de gedachtewisseling namen Karl Brabants, medewerker selectieteam Pleegzorg Oost-Vlaanderen, Niels Heselmans, communicatieverantwoordelijke Partners in Pleegzorg, en Els Van Achter, coördinator Partners in Pleegzorg, deel.

I. Uiteenzetting door Els Van Achter, coördinator Partners in Pleegzorg – Situering en voorstelling

Els Van Achter zegt dat dit project spontaan gegroeid is begin september 2015, toen de opvangcrisis voor vluchtelingen heel actueel was. Meteen bleek er ook een grote nood aan opvang van niet-begeleide minderjarige vluchtelingen. De opvangplaatsen raakten immers snel vol. In augustus was er een instroom van 277 niet-begeleide minderjarige vluchtelingen. In september kwamen er nog eens 364 bij, in oktober 453 en in november 459. De overgrote meerderheid daarvan was ouder dan vijftien jaar. Er was echter ook een groep niet-begeleide kinderen van minder dan twaalf jaar. Tot eind november waren dat er 37. Dat legde een grote druk op de opvangcapaciteit voor deze groep.

Tegelijkertijd was er bij Vluchtelingenwerk Vlaanderen een spontaan aanbod van gezinnen die bereid waren om vluchtelingen op te vangen. Daarom heeft de organisatie contact opgenomen om te vragen of een samenwerking mogelijk was met pleegzorg, dat meer ervaring heeft met de begeleiding van opvanggezinnen. Dat leidde tot een overleg tussen het Agentschap Jongerenwelzijn, Vluchtelingenwerk Vlaanderen, het categoriaal aanbod voor de opvang van niet-begeleide minderjarige vluchtelingen en de pleegzorgdiensten. Daar werd beslist om een proefproject op te starten om vluchtelingen op te vangen in de pleegzorg. Het Agentschap Jongerenwelzijn heeft daarvoor extra middelen vrijgemaakt, zowel voor het categoriaal aanbod als voor de pleegzorg.

1. Pleegzorgvormen

Gezien de grote opvangdruk moet er snel gehandeld worden. Er moet opvang mogelijk zijn voor drie doelgroepen: niet-begeleide minderjarige vluchtelingen, gezinnen met kinderen en volwassenen met een beperking of psychische problematiek.

In het verleden kwamen de niet-begeleide minderjarige vluchtelingen in sommige gevallen ook al in de pleegzorg terecht. Het huidige project zal in eerste instantie focussen op de kinderen jonger dan twaalf jaar. Het is de beleidslijn van deze Vlaamse Regering om de jonge kinderen op te vangen in de pleegzorg. Grote asielcentra zijn namelijk geen veilige plek voor jonge kinderen. De pleegzorg zal echter ook aangeboden worden aan jongeren tot vijftien jaar. Deze niet-begeleide minderjarige vluchtelingen kunnen voor korte of langere tijd in de pleegzorg terecht, afhankelijk van hun familiale situatie. Soms kunnen de jongeren na enige tijd herenigd worden met hun ouders, maar soms is dat niet mogelijk.

De opvang van vluchtelingengezinnen is nieuw binnen de pleegzorg. Na de goedkeuring van hun asielaanvraag hebben gezinnen die in een asielcentrum verblijven nog een tweetal maanden de tijd om het asielcentrum te verlaten. Ze moeten op heel korte tijd een woning vinden en heel wat administratieve zaken regelen. Veel gezinnen slagen daar niet in. Een dergelijk gezin kan voor een korte termijn opgevangen worden door een ander gezin binnen de pleegzorg. Zo krijgen ze extra ondersteuning bij het zoeken van een woning en bij het schoolwerk van de kinderen.

Met de opvang van Vlaamse alleenstaanden met een beperking of met een psychische problematiek heeft pleegzorg al ervaring. De opvang van alleenstaande vluchtelingen met een dergelijke problematiek en een andere culturele achtergrond vormt een extra uitdaging.

2. Projectpartners

Voor de opvang van niet-begeleide minderjarige vluchtelingen zal het project samenwerken met Minor-Ndako, De Oever en Kiosk, drie actoren van het categoriaal aanbod. Voor de opvang van vluchtelingengezinnen wordt samengewerkt met Vluchtelingenwerk Vlaanderen. Er is ook een oproep geweest van het Departement Welzijn, Volksgezondheid en Gezin naar externe organisaties om dit project mee te ondersteunen. Er is bijvoorbeeld een grote behoefte aan traumabegeleiders en aan tolken. Die organisaties kunnen ook een beroep doen op extra middelen.

3. Samenwerkingsverbanden

Het project zal ook samenwerken met de Vereniging van Vlaamse Steden en Gemeenten die meer duidelijkheid kan brengen over het aanbod van de Openbare Centra voor Maatschappelijk Welzijn, en met het Agentschap Integratie en Inburgering dat beschikt over een juridische helpdesk. Deze samenwerking kan verschillende vormen aannemen. Andere organisaties kunnen uitgenodigd worden om deel te nemen aan informatiemomenten voor kandidaat-pleeggezinnen, ze kunnen ondersteuning bieden bij de selectie van pleeggezinnen en ze kunnen informatie verstrekken aan hulpverleners over voor vluchtelingen relevante thema's op juridisch, sociaal, administratief, cultureel en psychosociaal vlak. Ze kunnen ook een consultfunctie opnemen voor begeleiders, op casusniveau, en ze kunnen meewerken aan intervisiemomenten. De ondersteuning van een pleegzorgsituatie via duobegeleiding kan in overweging genomen worden.

4. Troeven en valkuilen

Dit project komt tegemoet aan een reële nood in de opvang van vluchtelingen. Het biedt enkele troeven. De pleegzorg kent bijvoorbeeld geen maximumcapaciteit, in tegenstelling tot het categoriaal aanbod. Het project speelt ook in op de solidariteit bij de Vlaamse bevolking.

Er is echter ook een aantal valkuilen. Zo blijkt uit internationaal onderzoek en uit klinische ervaringen dat er binnen dit soort van opvang vaak een breakdown is. Daarom is het belangrijk om binnen de pleegzorg voldoende expertise uit te bouwen met deze vorm van opvang. Dit zorgt ook voor extra werkdruk voor de pleegzorgbegeleiders. Daarom is er goede communicatie nodig over dit project, naast een goede selectie- en wervingsprocedure en een goede voorbereiding van de gezinnen die bereid zijn tot deze opvang.

II. Uiteenzetting door Niels Heselmans, communicatie-verantwoordelijke Partners in Pleegzorg – Communicatie

1. Opstartfase

Niels Heselmans zegt dat het proefproject aan de buitenwereld werd voorgesteld op vrijdag 4 september 2015, naar aanleiding van een speciale ministerraad die oplossingen diende te formuleren voor de vluchtelingencrisis. Het Agentschap Jongerenwelzijn heeft op zijn beurt een persbericht verspreid om het aanbod te verduidelijken.

Het project is snel aan de slag gegaan. Meteen werd er een apart aanmeldingsformulier op de website van Pleegzorg Vlaanderen geplaatst zodat mensen zich gemakkelijk kandidaat kunnen stellen voor dit project. Daarmee wilde men de solidariteit bij de Vlamingen op een laagdrempelige manier capteren. Er werd ook een persbericht verspreid over een aantal belangrijke inhoudelijke componenten. Op de website konden kandidaat-pleeggezinnen zich ook aanmelden om een vluchtelingengezin of een vluchtelingenkind op te vangen. Na het persbericht volgde een aantal reportages over pleeggezinnen die al ervaring hadden met de opvang van niet-begeleide minderjarige vluchtelingen. Op die manier kregen de kandidaat-vluchtelingen al een beeld van wat ze konden verwachten.

2. Verwelkoming

In de daarop volgende weken werd er een algemene communicatie verspreid naar de kandidaat-gezinnen om de bedoeling van het project te verduidelijken en om aan te kondigen dat er meer informatie zou volgen zodra er daarover meer duidelijkheid was. Er werd ook een ruimer informatiepakket samengesteld met een brochure die dieper ingaat op de bedoeling van het proefproject. Deze werd verstuurd naar alle kandidaat-pleeggezinnen. De locaties en de data van de informatiesessies werden vastgelegd voor de drie verschillende groepen: niet-begeleide minderjarige vluchtelingen, vluchtelingengezinnen en volwassen vluchtelingen met een beperking of een psychische problematiek.

3. Eerste tussenpunt

Alle kandidaat-pleeggezinnen werden uitgenodigd voor de informatiesessies. Daar kwam een aantal ervaringsdeskundigen aan het woord. Er was ook een algemene presentatie over het project 'Geef de wereld een thuis'. Daarna kwam het accent meer te liggen op de provinciale pleegzorgdiensten die moeten instaan voor de begeleiding en de voorbereiding. De meeste kandidaten konden een informatiesessie bijwonen in hun eigen provincie. Als dat niet mogelijk was, konden ze ook naar een andere provincie gaan. Daar werd de algemene communicatie afgerond. Tegenover de pers werd er vooral gecommuniceerd over het aantal kandidaat-gezinnen. Dat leidde tot een exponentiële stijging van het aantal kandidaat-gezinnen. De Standaard had het over 1800 kandidaat-gezinnen.

4. Tweede tussenpunt

Heel wat kandidaat-gezinnen die werden uitgenodigd voor een informatiesessie, beslisten echter om die stap niet te zetten, wat begrijpelijk is. Dat fenomeen bestaat trouwens ook in de reguliere pleegzorg. Op dat ogenblik kon men ook vaststellen wat de verdeling was tussen de verschillende groepen. Er was vooral een groot aanbod voor niet-begeleide minderjarige vluchtelingen. Toen ging ook het eerste voorbereidingstraject van start. Daarbij benadrukte de communicatie het belang van een degelijke screening en van een goede voorbereiding.

5. Derde tussenpunt

Midden januari 2016 loopt het eerste screeningstraject ten einde. Dan zullen de eerste gezinnen klaar staan om niet-begeleide minderjarige vluchtelingen op te nemen in hun gezin. Gezinnen die initieel interesse toonden maar nog geen beslissing hebben genomen, zullen ook een bericht krijgen om hen warm te maken voor het screeningstraject of om hen uit te nodigen voor een nieuwe informatiesessie midden januari. Daarbij zal de nadruk vooral liggen op matching. Het is immers belangrijk om voor een kind het juiste gezin te vinden.

6. Opmerkelijke factoren

Tijdens de procedure zijn er heel wat gezinnen uitgestroomd. Er zijn ongeveer 600 gezinnen naar de informatiesessies gekomen en uiteindelijk zijn er nu 169 gezinnen het screeningstraject aan het volgen. Dat heeft te maken met emoties. Tijdens een vluchtelingencrisis zijn er heel wat emotionele reacties. Mensen willen het verschil kunnen maken voor kinderen of gezinnen die het moeilijk hebben. Sommige gezinnen komen enkele weken later echter tot het besef dat ze niet in staat zijn om die rol op te nemen. Dan worden ze attent gemaakt op de andere mogelijkheden om te helpen tijdens een vluchtelingencrisis. Er zijn ongeveer 600 gezinnen naar de informatiesessie gekomen. Nu zijn er 169 gezinnen het screeningstraject aan het volgen. Opvallend is de diversiteit binnen de kandidaat-gezinnen. Eén gezin op vijf heeft een andere culturele achtergrond. Dat is veel meer dan bij de reguliere pleegzorg.

De medewerkers van het project hebben de voorbije maanden intens en met veel passie gewerkt. De voorbije periode had ook een grote meerwaarde voor Pleegzorg Vlaanderen. Voor heel wat kinderen en gezinnen die vanuit oorlogsgebied naar België komen, kan de organisatie immers het verschil maken.

III. Uiteenzetting door Karl Brabants, medewerker selectieteam Pleegzorg Oost-Vlaanderen – Screening en matching

1. Principes

Karl Brabants zegt dat het enthousiasme en de motivatie in september 2015 groot waren. Tegelijk was er zowel binnen als buiten de diensten voor pleegzorg bezorgdheid. De diensten kregen de vraag en de opdracht om versneld en verkort pleeggezinnen voor te bereiden om niet-begeleide minderjarige vluchtelingen als pleegkind op te vangen. De bereidheid om daarover na te denken was er, maar al snel waren alle diensten het erover eens dat aanbod en verwachtingen gelijk moesten zijn als bij reguliere pleegzorg. Klinische praktijk en buitenlands wetenschappelijk onderzoek tonen aan dat pleegzorg van niet-begeleide minderjarige vluchtelingen doorgaans complexer en moeilijker is dan reguliere pleegzorg. De diensten beslisten hetzelfde aanbod te leveren, en zich niet onder druk te laten zetten snel of verkort tewerk te gaan. Vormelijke aanpassingen, naast aanpassingen van de intensiteit en de fasering waren wel mogelijk. Procedures kunnen per provincie verschillen maar basis, inhoud en competenties van de pleeggezinnen zijn in alle provincies gelijk. Er zijn provinciale accenten maar de basis is gelijk. Aanbod en verwachtingen zijn in alle diensten gelijk. Het te doorlopen traject bestaat overal uit een aantal individuele gesprekken, vorming in groep en een gedifferentieerd extra aanbod om kandidaat-pleeggezinnen de kans te geven zich te verdiepen, eenmaal ze in de praktijk staan.

2. Traject

Wie zich na een infosessie inschrijft, doorloopt het volgende traject. Op het inschrijvingsformulier worden enkele persoonlijke gegevens geregistreerd. Het gaat om persoonlijke informatie die het de diensten mogelijk maakt draagkracht of motivatie in te schatten.

Tijdens het traject worden drie gesprekken gevoerd. Het verkennende gesprek vindt bij de kandidaat-pleegzorgouders thuis plaats. Het is belangrijk zicht te krijgen op de beschikbare leefruimte. Er wordt gekeken of veiligheid en hygiëne in orde zijn. Alle inwonenden dienen daarbij aanwezig te zijn om de gezinssamenstelling te kennen en omdat het belangrijk is te vernemen dat iedereen

achter het engagement staat. Tijdens dat gesprek gaat het over motivatie en draagkracht om te kunnen inschatten hoe zinvol het is het traject te starten. Het traject is immers zowel voor de pleegzorgdienst als voor de kandidaten een grote investering. In West-Vlaanderen is voor een andere volgorde gekozen: het eerste individuele gesprek vindt er pas plaats na het vormingstraject.

Als dienst en kandidaat-pleeggezin inschatten dat het zinvol is het traject te starten, dan start de vorming. Het vormingstraject verschilt enigszins per provincie. In Oost-Vlaanderen en Antwerpen bestaat de reeks uit vier vormingsavonden. Voor reguliere pleegzorg zijn dat er vijf. Op een van die avonden komen mensen met heel wat pleegzorgervaring aan het woord. In dit project komt het panel van deskundigen om redenen van efficiëntie al aan bod op de infoavond. Hun getuigenis is belangrijk voor de zelfselectie.

Tijdens de vorming komen alle thema's aan bod die ook in reguliere pleegzorg aan bod komen. Een aantal thema's zijn hertaald naar het opvangen van niet-begeleide minderjarige vluchtelingen. Omgaan met trauma's en ontworteling, interculturaliteit, en interculturele communicatie zijn nieuwe thema's. De kandidaten krijgen een beperkt theoretisch kader mee, naast talrijke inleefoefeningen waarin de link wordt gelegd met de praktijk.

Tussen de vier vormingsavonden wordt een individueel gesprek gevoerd over de voorgeschiedenis van de kandidaat-pleegouders om krachten, vaardigheden en risico's te kunnen inschatten. Het is immers belangrijk om tot een realistisch en gepast profiel te komen van het kandidaat-pleeggezin. Dat wordt allemaal voorgelegd tijdens een teambespreking. Dit individuele gesprek wordt door twee medewerkers gevoerd.

In Oost-Vlaanderen wordt de vorming gegeven door een professionele medewerker en een ervaren pleegouder. Andere diensten kiezen ervoor experts aan het woord te laten.

Aan het eind volgt nog een individueel profielgesprek bij de kandidaten thuis. Het samenvattende verslag en het besluit ervan worden overlopen. Dit profiel voor pleegzorg vat hun profiel en hun aanbod samen. Het is een verslag op maat want elk pleeggezin heeft een ander profiel. Dat profiel komt van pas bij de matching.

3. Competenties van de pleegouders

Ook hier zijn de diensten tot het besluit gekomen dat de verwachte competenties niet anders zijn dan bij reguliere pleegzorg. De competenties zijn het resultaat van decennialange ervaring. Het zijn de competenties die van iedereen die aan pleegzorg wil doen, verwacht worden. Deze competenties zijn samen met externe en interne experts vertaald naar de opvang van een vluchtelinggezin of -kind.

De competentie 'openheid en duidelijkheid in contact' is een communicatiestijl. Het is belangrijk om in te schatten hoe mensen omgaan met interculturele communicatie. Zijn ze in staat hun eigen referentiekader in vraag te stellen en te relativiseren? Bij het verwerken van een trauma kan een vermijdende communicatiestijl aangewezen zijn. Confronteren en open communicatie is niet altijd de meest geschikte communicatiestijl.

Hetzelfde geldt voor de competentie 'opvoeden en bijdragen aan een positief zelfbeeld'. In het verlengde daarvan ligt het gedrag van kinderen begrijpen vanuit achterliggende emoties en behoeften, met daaraan gekoppeld de vraag welk pedagogisch handelen kinderen nodig hebben. Naast over algemene pedagogische waarden beschikken en het belang van positief opvoeden inzien, moeten pleegouders op zijn minst de openheid hebben om samen te zoeken wat cultuurverschil betekent in een opvoedingssituatie. Kinderen uit een niet-Westerse cultuur reageren soms raar op een democratische en onderhandelende

opvoedingsstijl. Zeker als ze zijn opgevoed in een patriarchale autoritaire opvoedingsstijl.

Een andere competentie is 'samenwerken als team en delen van ouderschap'. In reguliere pleegzorg moet met de ouders samengewerkt worden. Bij niet-begeleide minderjarige vluchtelingen moet hun voogd een plaats krijgen. Pleegouders zullen moeten samenwerken met de pleegzorgdienst en met experts inzake traumabegeleiding.

Pleegouders moeten kunnen inschatten wat pleegzorg met hun gezin doet. Ze moeten voorts ouderschap kunnen delen. Pleegouders moeten bereid zijn en in staat zijn om de ouders actief een plaats te geven. Dat is niet minder belangrijk bij niet-begeleide minderjarige vluchtelingen. De ouders zijn nog in het thuisland of nog op de vlucht, wat specifieke competenties en aandacht vergt. De ouders moeten symbolisch en emotioneel aanwezig zijn, en het respect krijgen dat ze verdienen. De niet-begeleide minderjarige moet de ruimte krijgen om de loyaliteit aan zijn ouders en zijn cultuur te beleven.

Overkoepelend moeten pleegouders bijkomend kunnen omgaan met diversiteit en verschil.

4. Profiel voor matching

Aan de hand van de zes competenties wordt de balans gemaakt van de krachten en de valkuilen van elk kandidaat-pleeggezin, die vervolgens vertaald wordt naar een profiel voor pleegzorg. Eenmaal dat profiel er is volgt de matching. Daarvoor wordt intensief samengewerkt met de medewerkers die de intake en het kindonderzoek uitvoeren. In het kader van dit project wordt ook intensief samengewerkt met het categoriaal aanbod dat als aanmeldpunt voor de integrale jeugdhulp fungeert, en met de opvangcentra van Fedasil. Die opvangcentra zijn de plaatsen waar de niet-begeleide minderjarige vluchtelingen verblijven. De individuele begeleiders van die minderjarigen hebben de opdracht nota's te maken op basis van hun observaties.

In overleg met al deze partijen wordt op een efficiënte manier een goede matching gemaakt. De observaties van de individuele begeleiders worden toegevoegd aan de infofiches met belangrijke informatie over noden, behoeften en achtergrond van de jongere. Naast efficiëntie nastreven wordt geprobeerd de jongere niet nodeloos te confronteren met verschillende gesprekken telkens met een andere hulpverlener. Het document dat dit overleg oplevert, moet een beeld geven van het profiel en de behoeften van de jongere. Dat wordt vervolgens naast het profiel van de kandidaat-pleeggezinnen gelegd om tot een match te komen.

5. Begeleiding

Zodra er een match is, start na kennismaking en proefcontacten een pleegzorgsituatie en gaat een pleegzorgbegeleider aan de slag met het kandidaat-pleeggezin. De diensten voor pleegzorg staan er niet alleen voor. De pleegzorgbegeleiders ondersteunen vooral de pedagogische opdracht van de kandidaat-pleeggezinnen. Ze leggen ook de link met alle andere betrokken actoren. Er is voorts duobegeleiding met de diensten van het categoriaal aanbod, die over meer expertise beschikken in het begeleiden van vluchtelingenkinderen.

De pleegzorgsituatie gaat bij voorkeur van start als perspectiefzoekende pleegzorg. Tijdens de eerste fase van zes maanden wordt intensief onderzocht wat het pleegkind nodig heeft en welke mogelijkheden het pleeggezin kan bieden. In dit project wordt dat heel vaak noodzakelijk omdat het kindonderzoek en de intake beperkt zal zijn. De informatie op basis waarvan een match wordt

gemaakt zal beperkter zijn dan bij reguliere pleegzorg. De kennis over context en voorgeschiedenis van de jongeren in kwestie is beperkt.

Na die zes maanden volgt de kwalitatieve evaluatie waarin wordt nagegaan of het goed is om de pleegzorg op lange termijn voort te zetten. Op dat ogenblik zal er mogelijks perspectief zijn op gezinshereniging. Samenwerken met de voogd van de niet-begeleide minderjarige zal daar een belangrijke rol in spelen.

Binnen pleegzorg wordt ten slotte al jaren samengewerkt aan cultuursensitieve pleegzorg. Er wordt recent vanzelfsprekend vaker een beroep gedaan op de expertise van Dunya. Er wordt gezocht hoe hun inbreng de werking van de pleegzorgdiensten kan versterken.

Dunya is een onderdeel van pleegzorg. Het categoriaal aanbod en vluchtelingenwerk zijn partners. Er wordt gezocht naar bijkomende partners. Die begeleiding bestaat uit supervisie en vorming van de pleegzorgbegeleiders. Er kan ook bijkomende externe ondersteuning geboden worden, zoals therapie of traumabegeleiding.

IV. Vragen van de leden

Lorin Parys zegt dat de toelichting hem heeft gerustgesteld. In de communicatie die het Agentschap Jongerenwelzijn in september 2015 heeft gevoerd, was sprake van een versnelde en verkorte procedure voor de opvang van niet-begeleide minderjarige vluchtelingen in pleegzorg. Daar is niet langer sprake van. De gewone screeningprocedure wordt toegepast voor niet-begeleide minderjarige vluchtelingen in pleegzorg.

De communicatie was zorgwekkend. Als een gewone screening vier tot zeven maanden duurt, is het evident dat een screening voor niet-begeleide minderjarige vluchtelingen minstens even lang duurt. Er is de emotionaliteit van het moment. Een screening moet kandidaat-pleegouders de mogelijkheid geven goed na te denken. Daarnaast gaat het om kinderen en jongeren die vaak meer hebben meegemaakt dan de kinderen en jongeren op de wachtlijst. Ze hebben niet alleen niemand die voor hen kan zorgen, maar vaak ook heel traumatische ervaringen moeten doormaken. Dat alles leidt ertoe dat de kwaliteit van de screening belangrijk is. Zowel voor de kinderen als voor de ouders is een goede match nodig.

Als de instroom van niet-begeleide minderjarige vluchtelingen in 2016 gelijk blijft aan de instroom in de laatste maanden van 2015, zullen er 4700 niet-begeleide minderjarige vluchtelingen België binnenkomen. Een groot deel daarvan zal vermoedelijk in Vlaanderen terechtkomen. Er zal druk zijn om voor plaatsen te zorgen. In de projectie voor 2016 zijn 1600 plaatsen nodig. Het is nog niet duidelijk waar die naartoe zullen gaan. Voor iedereen staat desondanks vast dat niet wordt ingeboet op de kwaliteit van de begeleiding. Bij kinderen uit dit soort situaties zijn er sowieso al meer breakdowns. Als kandidaat-pleegouders daarover lezen, haken ze misschien af.

Er was ook bezorgdheid over de rechtvaardigheid. Er staan heel wat kinderen op de wachtlijst. Hoeveel van die kinderen zijn geen niet-begeleide minderjarige? Het kan niet de bedoeling zijn dat aan kinderen die al enige tijd op de wachtlijst staan, moet worden uitgelegd dat er wel pleegouders zijn gevonden voor iemand die net gearriveerd is omdat een apart systeem is gecreëerd.

Klopt het dat op dit ogenblik nog maar één niet-begeleide minderjarige in een pleeggezin is geplaatst? Is het correct dat nog een dertigtal niet-begeleide minderjarige vluchtelingen geselecteerd is?

Er wordt een afzonderlijke campagne gevoerd voor de opvang van niet-begeleide minderjarige vluchtelingen met als argument dat zo'n campagne voor een surplus

zorgt voor pleegzorg in het algemeen. Er hebben zich 1800 gezinnen kandidaat gesteld, 600 zijn naar een infosessie geweest en 169 hebben zich geëngageerd om zich te laten screenen. Het is goed dat heel wat gezinnen uitvallen omdat ze twijfelen of pleegzorg wel iets voor hen is. Welke surplus wordt er gecreëerd voor de reguliere pleegzorg? Zijn er cijfers? Is dat cijfer zoals verwacht?

Hoe lang is de wachtlijst voor de niet-begeleide minderjarige vluchtelingen en voor de overige jongeren die wachten op pleegzorg?

Emmily Talpe leest dat een van de troeven van pleegzorg het ontbreken van een maximumcapaciteit is. Dat is theoretisch omdat uit de praktijk blijkt dat sensibiliseringscampagnes nodig zijn. Pleegzorg kreeg veel persaandacht, wat zijn vruchten heeft afgeworpen. Worden er op korte termijn nog andere campagnes gepland?

Pleegzorgbegeleiders kunnen maar een bepaald aantal dossiers behartigen. Deze dossiers zijn zwaarder dan reguliere dossiers vanwege de specifieke problematiek en achtergrond van niet-begeleide minderjarige vluchtelingen, wat extra begeleiding en inspanningen noodzaakt. Ze vraagt de sprekers dat nader te duiden. Hoe zal de capaciteit van de pleegzorgbegeleiders evolueren?

Aanmeldingen op de website zijn vaak emotioneel. Wordt er op dat moment al geselecteerd? Wordt iedereen die zich aanmeldt, uitgenodigd op de infosessie? Hoeveel van de mensen die zich online aanmelden, komen naar een infosessie?

Er was een opmerkelijke stijging van het aantal kandidaat-pleeggezinnen. Hebben die mensen hetzelfde profiel als het traditionele kandidaat-pleeggezin? Zijn er duidelijke verschillen?

Vanwege de specifieke problematiek is de screening anders. Er wordt vorming georganiseerd. De bijkomende vorming heeft ongetwijfeld impact op de duur van de vorming en screening, tenzij tijd wordt gewonnen door andere zaken anders te organiseren zonder dat zulks gevolgen heeft voor de kwaliteit van de screening.

Er wordt wellicht gescreend op maximale integratiekansen. Ze moeten de taal kunnen aanleren, onderwijs volgen, en hun religie kunnen beleven binnen het hier geldende normen- en waardenkader.

De inleefmomenten zijn cruciaal. Wordt het traject stopgezet als dat geen goed resultaat oplevert? Of wordt er dan bijgestuurd? Hoe groot is de uitval na het inleefmoment?

Björn Anseeuw zegt dat kandidaat-pleeggezinnen gescreend worden. Hoewel dat zorgvuldig verloopt, bestaat de theoretische mogelijkheid dat een verkeerde kandidaat door de mazen van het net glipt. Het gaat om bijzonder kwetsbare minderjarigen. Matchen is niet vanzelfsprekend mede omdat informatie over de minderjarige ontbreekt. De kans op een of andere vorm van misbruik is daarom niet denkbeeldig. Wordt daar extra aandacht aan besteed of volstaat de wijze waarop gescreend en gemonitord wordt? Hoe vaak valt misbruik voor in pleegzorg? Valt het vaker voor bij deze doelgroep? Hoe wordt daarmee omgegaan?

Freya Van den Bossche zegt dat redelijk wat mensen zich spontaan aanmelden. In de loop van de procedure haakt een aantal kandidaat-gezinnen af. Wellicht worden ook kandidaat-pleeggezinnen niet weerhouden. Is al onderzocht om welke redenen kandidaat-pleeggezinnen in een bepaalde fase afhaken? Is dat gekwantificeerd? Wat zijn de meest voorkomende redenen waarom een kandidaat-pleeggezin niet-geschikt wordt bevonden? Het is interessant om te weten hoe een grote groep kandidaat-pleeggezinnen teruggebracht wordt tot een kleinere groep pleeggezinnen? Welke facetten spelen een rol in die reductie? Sommige facetten zijn wellicht niet aanpasbaar, maar andere wel. Als er

dynamische redenen zijn, is er wellicht nog een potentieel aan pleeggezinnen dat toegeleid kan worden.

Katrien Schryvers vindt het goed dat een initiatief is genomen om pleegzorg te organiseren voor niet-begeleide minderjarige vluchtelingen. Er is immers decretaal bepaald dat jeugdrechters bij uithuisplaatsing pleegzorg als eerste optie in overweging moeten nemen, en dat ongeacht de leeftijd van het kind. Jeugdrechters moeten motiveren waarom ze niet voor pleegzorg opteren. De overtuiging leeft immers dat de meeste kinderen bij voorkeur in een gezinscontext opgroeien. Dat geldt vanzelfsprekend ook voor kinderen die als vluchteling aankomen. Het is goed dat de pleegzorgdiensten niet blind zijn voor de trauma's waarmee deze kinderen kampen, en daarom voor samenwerking hebben gezorgd met gespecialiseerde organisaties.

De respons op de campagnes boezemt tegelijk angst in. Kandidaat-pleeggezinnen vangen die kinderen niet voor één week op. Gezien de inspanningen die vereist worden, is het risico op een breakdown groter dan bij reguliere pleegzorg. Dit zal de komende jaren heel wat inspanningen vragen, en alertheid en middelen vragen van alle betrokkenen. De samenwerking met de andere organisaties moet worden voortgezet.

Pleegzorg wordt niet alleen aan niet-begeleide minderjarige jongeren aangeboden, maar ook aan gezinnen die uit een opvangcentrum stromen. Wie als vluchteling wordt erkend, heeft slechts twee maanden om een woning te zoeken. Dat is niet evident voor gezinnen die in een opvangcentrum of in een lokaal opvanginitiatief verbleven. Wordt er ook samengewerkt met de lokale opvanginitiatieven?

Welke pleegzorgsoorten zullen worden aangeboden? Er is een verschil tussen een kind dat hier individueel aankomt en een kind met familie of kennis rondom zich. Voor die laatste groep volstaat mogelijks tijdelijke of perspectiefzoekende pleegzorg.

Bart Van Malderen vraagt of wordt samengewerkt met Fedasil. Hoe loopt die samenwerking, ook met de nieuwe opvanginitiatieven?

Els Van Achter zegt dat de wachtlijst – een relatief begrip in deze sector dat voor interpretatie vatbaar is – voor reguliere pleegzorg van dag tot dag fluctueert. Sommige kinderen die voor pleegzorg worden aangemeld, staan lang op de wachtlijst omdat de consulent van oordeel is dat ze absoluut naar pleegzorg moeten, terwijl er mogelijks geen pleegzorgaanbod is voor hun problematiek. Bij een crisisaanmelding wordt meteen een pleeggezin gezocht.

Het effect van de niet-begeleide minderjarige vluchtelingen op de wachtlijst is moeilijk in te schatten. Over een half jaar zal daar een beter zicht op zijn. De druk op de reguliere wachtlijst lijkt niet hoger door de instroom omdat voor die opvang een ander doelpubliek is aangesproken. Het gaat om mensen die zich doorgaans al engageren om vluchtelingen op te vangen. Een aantal mensen dat tot het besef komt dat de opvang van een niet-begeleide minderjarige te hoog is gegrepen, overweegt mogelijks wel reguliere pleegzorg. Het is nog te vroeg om effecten te definiëren. Veel mensen die naar een infomoment zijn geweest, wachten nog af. Ze moeten een en ander nog laten bezinken en zullen na enkele maanden beslissen.

Karl Brabants zegt dat het aantal screenings- en voorbereidingstrajecten van de reguliere kandidaat-pleeggezinnen in vergelijking met 2014 licht is toegenomen. Het gaat om een andere groep gemotiveerde gezinnen. Daarnaast is er een spillover. Bij een aantal gezinnen heeft een infomoment over vluchtelingen een eerdere interesse voor pleegzorg in het algemeen geactiveerd. Zij worden naar de screenings- en voorbereidingstrajecten voor reguliere pleegzorg georiënteerd.

Niels Heselmans zegt dat er geen sprake is van een voorrangsbepoel. Binnen het aanbod wordt voor elk kind nagegaan wat kan. Er is zeker sprake van een spillover. Het is belangrijk dat daar in een latere fase op wordt teruggekeken. De campagnes hebben ervoor gezorgd dat mensen die al langer nadachten over pleegzorg, de stap hebben durven zetten.

In januari 2016 worden nieuwe infomomenten georganiseerd. Wellicht kunnen dan de eerste niet-begeleide minderjarige vluchtelingen in een pleeggezin terecht. Daarover zal nog gecommuniceerd worden. Daarnaast worden nog campagnes gevoerd over de reguliere pleegzorg.

Els Van Achter zegt dat het consulaat van Turkije bereid is mee te zoeken naar Turkse gezinnen die in België wonen en geïnteresseerd zijn in pleegzorg. Er wordt ook gesensibiliseerd in gemeenschappen met een migratieachtergrond. Het zijn nieuwe doelgroepen die met dit project bereikt kunnen worden.

Karl Brabants zegt dat er aanvankelijk schrik was voor de werkdruk en voor het ontbreken van expertise. De werkdruk was hoog tijdens de eerste fase om het apparaat te heroriënteren en te operationaliseren. In Oost-Vlaanderen hebben 37 gezinnen zich ingeschreven voor niet-begeleide minderjarige vluchtelingen. Na het eerste traject zullen er maximaal dertig overblijven om te starten met een perspectief op voltijdse plaatsing. De begeleiding daarvan komt overeen met één tot anderhalf voltijdsequivalent. Voor heel Vlaanderen zijn extra projectmiddelen vrijgemaakt waarmee in 2016 vijf voltijdsequivalenten in dienst kunnen worden genomen. Als er op korte termijn veel begeleidingen bijkomen, zal bovendien worden bijgestuurd.

In de provincie Antwerpen is één plaatsing gerealiseerd. Het gaat uiteraard niet om een gezin dat zich pas in september 2015 heeft aangemeld. Het gaat om actieve pleegouders die zich kandidaat hebben gesteld voor een bijplaatsing. In elke provincie staat een beperkt aantal gezinnen klaar. De matching loopt. De eerste nieuwe kandidaat-pleeggezinnen, die thans het traject doorlopen, zullen vanaf midden januari 2016 beschikbaar zijn.

Niels Heselmans zegt dat er niet is geselecteerd in de gezinnen die zich op de website hebben aangemeld. Iedereen is uitgenodigd op een infomoment. Gezinnen die een bijplaatsing vroegen zijn door hun pleegzorgbegeleider aangesproken. De infosessies zijn zodanig opgevat dat een en ander mogelijks hard maar eerlijk overkomt voor kandidaat-gezinnen met te weinig bagage voor pleegzorg.

Karl Brabants zegt dat de vorming erop gericht is kandidaat-pleegouders zo veel mogelijk informatie te geven zodat ze zelf kunnen inschatten wat ze aankunnen. De grootste uitval is het gevolg van zelfselectie. Er is een beperkt aantal kandidaat-gezinnen die door de diensten als niet-geschikt worden bevonden, wat ook wordt meegedeeld. Gezinnen krijgen de mogelijkheid het volledige traject te doorlopen. Pas tijdens het profielgesprek moet het voor de diensten stoppen. Open en duidelijke communicatie is belangrijk. Als in om het even welke fase van het traject iets opvalt waaraan de diensten twijfelen, wordt daarover gesproken. Het is niet zo dat kandidaat-gezinnen pas in het laatste gesprek compleet onverwacht te horen krijgen dat ze niet geselecteerd worden.

Er wordt steeds geprobeerd de kwaliteiten van de kandidaat-gezinnen aan te boren en te zoeken naar een aanbod dat haalbaar is. Op basis van de balans tussen krachten en valkuilen wordt gezocht naar de aangewezen pleegzorgvorm. Het valt voor dat een kandidaat-pleeggezin geïnteresseerd is in perspectiefbiedende pleegzorg, maar van start gaat in de ondersteunende pleegzorg. Er wordt steeds gezocht naar wat mensen kunnen doen. Iedereen is immers nodig.

Freya Van den Bossche vindt het goed dat gematcht wordt op basis van de krachten van een kandidaat-pleeggezin, maar wat schrikt de kandidaat-pleeggezinnen af en waaraan twijfelen de pleegzorgdiensten?

Karl Brabants zegt dat er getwijfeld wordt wanneer mensen zich aanmelden vanuit een sterke niet-ingevulde kinderwens. In dergelijke gevallen is het belangrijk te weten of die mensen ook positief gemotiveerd zijn voor pleegzorg. Pleegzorg is immers tijdelijk en wil de ouders een actieve plaats geven. Dat wordt openlijk besproken met het kandidaat-gezin, en mogelijks wordt een alternatief aanbod voorgesteld.

Kandidaat-pleeggezinnen hebben vaak schrik voor de tijdelijkheid. Ze gaan een band aan met een kind, ze hechten zich eraan maar moeten daarna afscheid nemen.

Els Van Achter zegt dat pleegzorg altijd alert is voor signalen die op misbruik wijzen. De standaard die voor de reguliere pleegzorg geldt, geldt ook voor niet-begeleide minderjarige vluchtelingen. Er zijn tal van meldingskanalen. Signalen worden steeds geverifieerd. Een pleegzorgdienst is immers verantwoordelijk voor het goede verloop van een pleegzorgsituatie.

Volgens *Karl Brabants* wordt constant gezocht naar verbeteringen van de methodiek. In Oost-Vlaanderen worden twee gestandaardiseerde vragenlijsten gebruikt waarin gepeild wordt naar risico's in de ouderlijke attitudes. Die lijsten vervangen de kwalitatieve vragenlijsten en de individuele gesprekken niet, maar doen dienst als signaalfunctie.

Er wordt samengewerkt met Vluchtelingenwerk Vlaanderen voor de gezinnen die in een pleeggezin willen verblijven. Vluchtelingenwerk Vlaanderen wordt het meldpunt. Zij doen de screeningsgesprekken met de kandidaat-vluchtelingengezinnen, en staan in contact met Fedasil, de opvangcentra en de lokale opvanginitiatieven. Dit deel van het project is nog in ontwikkeling. Het aanbod moet breder zijn dan gezinnen die in een Fedasil-centrum verblijven.

Er wordt ook met Fedasil samengewerkt voor de niet-begeleide minderjarige vluchtelingen. De individuele begeleiders vullen de informatiefiches over de jongeren in. Op basis daarvan matchen de aanmeldpunten.

Niels Heselmans zegt dat voor niet-begeleide minderjarige vluchtelingen geopteerd wordt voor perspectiefzoekende pleegzorg. Mocht het categoriaal aanbod naar ondersteunende pleegzorg vragen, dan zal dat als mogelijkheid overwogen worden.

Karl Brabants zegt dat vluchtelingengezinnen in ondersteunende pleegzorg opgevangen zullen worden. Er wordt gezocht naar een goede constructie. Het pleeggezin zal een vergoeding krijgen per pleegkind in het vluchtelingengezin. Het kind blijft fiscaal ten laste van zijn ouders. Hetzelfde geldt voor mutualiteit en kinderbijslag. Er wordt nog gezocht naar een billijke onkostenvergoeding.

De termijn van ondersteunende pleegzorg leunt aan bij de doelstellingen van de opvang van vluchtelingengezinnen. Het is de bedoeling dat die gezinnen vanuit het pleeggezin op zoek gaan naar een eigen woning. De termijn voor ondersteunende pleegzorg is drie maanden voltijds en kan met drie maanden verlengd worden.

Lorin Parys vraagt hoeveel kandidaat-pleegouders zich aanmelden voor ondersteunende pleegzorg, en welke pleegzorgvormen niet-begeleide minderjarige vluchtelingen nodig hebben.

Emmily Talpe informeert naar het profiel van de kandidaat-pleeggezinnen voor niet-begeleide minderjarige vluchtelingen. Welke kenmerken vallen op in vergelijking met de kandidaten voor reguliere pleegzorg?

Ook volwassenen met een beperking komen in aanmerking voor pleegzorg. Het is niet vanzelfsprekend om voor deze bijzonder kwetsbare groep een pleeggezin te vinden. Hoe verloopt die zoektocht?

Karl Brabants zegt dat zich in Oost-Vlaanderen zeven kandidaat-pleeggezinnen hebben ingeschreven voor het opvangen van een vluchtelingengezin. Niemand heeft zich aangemeld specifiek voor ondersteunende pleegzorg van niet-begeleide minderjarige vluchtelingen. Er is voor gekozen dat niet als pleegzorgvorm voor te stellen op de infoavonden. Dit project wil in de eerste plaats tegemoetkomen aan de opvangbehoefte op korte termijn. Met deze mogelijkheid wordt wel rekening gehouden tijdens het traject.

Er dient te worden gestart in perspectiefzoekende pleegzorg. Tijdens de eerste zes maanden wordt gezocht wat de behoeften zijn om vervolgens te evalueren. Zelfs als er zicht is op gezinshereniging moet rekening worden gehouden met een pleegzorgtermijn van minstens één jaar. Na verloop van tijd kan worden overgestapt op perspectiefbiedende pleegzorg. Een aantal situaties zal na een jaar of twee kunnen eindigen. Andere zullen doorlopen tot de vluchteling meerderjarig wordt.

Niels Heselmans zegt dat de kandidaat-pleeggezinnen vaak al ervaring hebben met vluchtelingen. Veel mensen die voogd zijn, durven de stap te wagen. Ook zijn er veel gezinnen met een migratieachtergrond. De meerwaarde is dat de drempel voor de kinderen minder hoog is.

Hetzelfde geldt voor volwassenen met een beperking. Het gaat om mensen met ervaring in de wereld van de personen met een handicap.

Karl Brabants vindt het voorts opvallend dat er minder alleenstaanden onder de kandidaten zijn. Het zijn doorgaans gezinnen met kinderen. Veel meer hoger opgeleiden. Op dit ogenblik is het nog te vroeg voor cijfers.

Bart VAN MALDEREN,
voorzitter

Lorin PARYS
Katrien SCHRYVERS,
verslaggevers